

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Præfatio Ad Neo-Rhetores, Quâ docetur, Munus esse Rhetoris, ex trunco
formare Mercurium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

PRÆFATIO

AD NEO-RHETORES,

Quâ docetur,

*Munus esse Rhetoris , ex trunco formare
Mercurium.*

AVete Neo-geniti Palladis alumni, novelli Suadæ proci, Mercurii nepotes, Tullii affectatores, Romanæ Eloquentiæ Candidati. Gratulor emensos Poëticæ colles, per tot cæsuras sine vulnere, per tot elisiones sine pedû offensa, per tot scansiones sine digitorum affricu; nec quenquam fuisse, eorum è numero, qui sibi pangendo versus cere comminuunt brum. Et quod animos addit ad labores ante-hac incitados, gratulor ardere vos, non modicâ disciplinæ, quam professurus sum, cupiditate; quæ ut ut scintillæ magnitudinem non excederet, in grande incendium erupturam non ambigo, ubi quotidiani laboris ventilabrum, exercitatio, accesserit. Verùm dum vobis gratulor, mihi vel aspectus vester neo-Rhetores, nè dicam ingeniorum cultura, principium doloris, laboris tædium, radix pusillanimitatis; Tirones me, in condiscenda oratoria facultate nactum iri sperabam, & ecce truncos, stipites, ligna! video homines sicut arbores
am-

AD NEO-RHETORES.

ambulantes. Neque cæcum me putate, nisi exoculari velitis Platonem, qui hominem dixerat arborem, priusquam cæcus Evangelicus illum vidisset. Et forsitan ii estis, qui nec vocem formare, nec caput gyrare, nec manum pedemque librare nōstis, nisi distortè atque ineptè; quomodo vocale quoque fieri novimus crepitaculum, verti stipitem, moveri truncū, vento ramos agitari; verbo, trunci estis! At quid Rhetoricum truncis? nisi fortè inflammandæ per hyemem fornaci commendet Calphurnio, vel fulcrorū vice theatro impendat architectando: Ita habete gratias Apollini vestro, qui in tales usitatâ Poëtis Metamorphosi vos transformavit. Scio equidē vos in lauros arbores abire voluisse Daphnidis instar quò coronati vigeretis & vireretis laureati Poëtæ. Nihilominus, (si factum est) stipitis & ligni genus non excessistis. Si in cygnos dulcissimè modulantes, amicam sibi avem, vos transversum egisset, aut si eam vobis invidebat formam, saltem in picas, corvos, psittacos, graculos; non diffiderem in eloquendi cultura, operæ pretium me laturum aliquod; & ecce! in truncos conversos video. Quid faciam? quid agā? ut, quales esse cupitis, eloquentes evadatis oratores? quod consilium; aliud non superest; quàm ut Rhetorem exuam, sculptorem induam attentaturus, utrūm è truncis

PRÆFATIO

Mercurios efformare valeam. Vestrâ igitur boni Superi, qui ad tradendam me huc destinastis eloquentiam, vestra quoq; A. A. veniâ codices tantisper removebo, truncos aggregiar, calamum deponam, scalpellum arripiam, pro liberalis artis Professore, Mechanicum agam; confido rem non infeliciter celsuram, quod ad me quidem attinet; nam de vobis Neo Rhetores universis mihi non polliceor, cum, ut vetusto fertur adagio, *non ex quovis trunco Mercurius evadat*. Interim ne opus temerè suscepisse videar, vobis consilij mei rationem exponam, vestrâ tamen A. A. beneyolentiâ fultus & favore; sed vestrâ Neo Rhetores nixus patientiâ, dum vobiscum non aliter, quàm cum

Stipitibus duris agitur sudibusve præustis.

Ex trunco Mercurium efformaturus artifex, non prius doctam operi manum admoveat, quàm profundam ideæ effingendæ cogitationem immergat, ex abdito mentis recessu educat, eductâ ordinet, ordinatam exornet, & concinnet, concinnatam denique fixo mentis intueatur obtutu, nè, in imprimenda stipiti, vel ad unguem recedat, sed opus à foris fabricatum, sit interiùs concepto quàm simillimû. Concipit ille humani corporis effigiem, capitis, manuum, pedumque molem trunco congruam, verticis cincinnos, oculorum radios, labellorum tubera,

manu.

AD NEO-RHETORES.

manuum jactus aut quietem, pedum motus, incessus celeritatem, aut lentitudinem, actus denique moresque hominis nativos, eam in speciem, cujus Mercurium fuisse opinatur. Tum enim verò scalpellum arripere, stipitē invadere, infligere vulnera, refecare distorta, tollere hiulca, æquare iniqua, cavare exuberantia, dividere concreta, extenuare spissa, levigare aspera: hic caput, ibi pedes, manus alibi, cincinnos oculosque cum ore in capite, digitos cum articulis, in manibus & pedibus fabricare, singulis figuram, symmetriam, vitam, motum, decusque attribuere, ad ideam mente conceptam, identidem respicere, revocare, reformare, donec denique formosolus videri occipiat Mercurius. In quo tamen notissima sculptoris desudat industria est, ea trunco extorquere lineamenta, effingere membra, exporrigerè insignia, addere decora, quibus unumquemque ab alio, Saturnum à Jove; Martem ab Hercule, Junonem à Venere; Cererem à Pallade, constat discriminari. Et quoniam appropriari Mercurio non ignorat galerum in vertice, caduceum in manibus, alas in pedibus, hæc singula, arte quâ potest, industriaque exprimit, effingitque, ut viso ejusmodi spectator simulachro, mox tanquam de Mercurio pronunciet;

Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat.

* 5

Tum

PRÆFATIO

Tum enim verò viri principes, pro aris stare jubent lignū quod flammis destinârat incensor foci, quin bruta stupescunt ipsa, quæ difformem deformemq; stipitem neglectim prius præteribant, & conculcabant. Atque hinc animadvertitis opinor Neo-Rhetores, in quo potissimum mea locanda sit opera, ad efformandam in unoquoque vestrum Mercurii imaginem, caput, manus, pedesque exsculpēdi de stipite, quò trunci esse destinatis, & hominem induatis, qui Mercuriū referat. Si tamen necdū sat percipitis, retegā cortinam, evolvā involuciū, pandam mysteriū, loquar planius, dicam apertius. In disertos abire vultis Oratores (hos enim per novos Mercurios, quales efformandi estis, accipio cum antiquitate universa :) Tullianæ Eloquentiæ Candidati; sed ut caput vos habere credant alii, non memoriā solūm dicendorum receptaculum, proferendorum thesaurum, retinendorum penum esse oportet, sed & ingenium acutum, perspicax, promptum, & facile, quo, quid argumentorum in apertum protrahendum, quibus è Rhetoricæ fontibus depromendum, investigandum, ocycus dispiciatis. Quin & iudicio opus est maturo, quò rationum momenta ad libellam expendatis, quo argumentorū aciem rectè & ad victoriam aptè statuatis, quo cum delectu, infirma validis postponatis, robustioribus

AD NEO RHETORES.

bus interseratis, præmuniatis, aut tanquam
inutilia ab exercitu proturbetis, aut hiati-
bus, vallisque implendis destinetis. Judicio o-
pus est: quò verborum colores ad varietatē &
venustatē attemperentur, tropi non abudè,
nec infrequenter, non incongruè nec violē-
tè usurpentur, quò figurarum lumina, & sen-
tentiarum fulmina suo loco, suoque tempore
vibrentur, expediantur, contorqueantur:
denique quò discernantur quando nam molli-
enda lenociniis oratio? quando acrimoniā
conspargenda? ubi, quive animorum motus
proliciendi, concitandi, inflammandi, aut
lopiendi? quā voce summissane, an elatā,
gravi an acutā & concitata sit utendum.
Hem! quā elaborato ad Eloquentiam o-
pus est capite, quā perpoplito ingenio,
quā perpurgato iudicio, quā multipli-
ci in artifice dexteritate, ita memoriam ex-
colendi, ingenium perpoliendi, iudicium ef-
formandi. Adnitatur tamen adhibitā velut
scalpello, planā, diserta que Cypriani ex-
positione. Ubi cum Libri Primi perscrutabi-
mur capita inventionem designantia, ex-
colemus ingenium; dum Secundi de dispo-
sitione, formabimus iudicium, dum Ter-
tium de elocutione linguam faciemus diser-
tam, orationem comptam & ornatam.
Dum verò succedent ea, quæ de numeroso
periodorum velut in orbem refluentium
(ambi)

PRÆFATIO

abitu, de verborū gravitate, aut velocitate, de numerorum concinnitate, de pedum in soluta eloquentia usu adnotârunt, artis hujus Magistri, pedes fabricabimus Mercurio, simul cum orationis membris aliis, non sine incis, non sine cæturis. Denique ubi intelligetis, quæ de oratione & gestu tradiderunt cum Cypriano Majores nostri, cogitate, nolle me mancos vos esse, verum manibus instructos, nè truncorum instar appareatis in arena declamatoria, vel theatris sine motu, sine gestu. Sic si caput, sic manus, sic pedes, in vobis celaturus sum, dum nil celabo eorum, quæ ad inventionem, dispositionem, elocutionem, memoriam, & pronuntiationem ab optimis oratoribus requiruntur. Verum quoniam Mercurio vos simillimos cuperem, non quale quale relinquam caput, sed galero cooperiam; non manus patiar vacuas, sed virgâ non sine intortis anguibus instruam; non pedes implumes aliorum hominū more sinam, sed alis induam, pēnas adaptabo: Volare enim perniciosissimæ avis instar eloquentis sermonē volūtere veteres, qui Mercurio alas addidēre, ut adnotavit Sebastianus Erizzus apud Manse-
niū (a) Siquidē non testudineos, sed nec humanos oratoris verba pedes habere decet, non ab uno ad alterū, successivè delabi vox
(a) In Speculo imagin.

pronun-

AD NEO-RHETORES.

pronunciantis, sed eodem temporis momento, quò de ore loquentis progreditur, ad omnium & singulorum aures pervadat, est necesse. Quà enim de causa, ab Homero sapientissimo Græciæ Vate verba fingentur alata, nisi quod incredibili velocitate omnium aures & animos, simul attingant, simul pertranscant. Nolo igitur umbraticos esse vos Oratores, qui artis quidem præcepta calleatis, & re ipsa stylo exprimatis, chartis interin solùm mandetis, taciturni privatos inter parietes, nullâ ad populum, nullâ ad Rerum publicarum Moderatores emissâ voce: volo audiri vos olim in exedris, in curiis, in tribunalibus, in aulis, ubi verba vestra omnium aures circumvolent, omnium recessus pervadant & animos; cùm non alium in finem talaria pedibus vestris attribuo. Et en caduceum quoque porrigo, virgam directionis, virgam regni, dissidiorum conciliatricem, pacis indicem, legationum insigne monumentum. Vestrum enim, atque Eloquentiæ erit moderari imperia, dirigere regna, sceptrâ dare, & eripere. gubernare provincias, dominari urbibus, judicis imperare, præsidere consiliis, ferre leges, jura vulgare, lites dirimere, componere bella, stabilire pacem. Vestrum atque eloquentiæ erit, refrænare indomitos, frangere contumaces, sistere irruentes, sedare turbidos, enervare armatos.

PRÆFATIO

armatos, duros emollire, animare timidos, excitare torpidos Vestrum atq; Eloquentiæ erit, quosvis in stuporem defigere, capitis reos è faucibus mortis eripere, aut in eadem præcipitare, cum libuerit; ita enim de Mercurii virga Maro:

---animas illa evocat orco

Palentes alias sub tristia tartara mittit,

Dat somnos adimitque, & lumina morte resignat.

Verum trepidabitis fortè ad strepentes ensibus curias? tremetis ad frementis populi conspectum? refugietis irati furorem? ad Regiæ verò Majestatis purpuram expallefcetis? ad tubarum bellum insonantium clangorem obmuteſcetis? ita eveniet nisi galero quoque Mercurii, caput vestrum præmuniam. Est pileus ille inæstimabilis pretio libertas (hic enim mancipiis, in libertatè euntibus tribuebatur olim) quâ animus seipſo major factus omnis timoris, pudoris, aliarumque animi perturbationum motus supergrediens, nil expalleſcit, nil erubescit, nil refugit, nihil pavet, intrepidus, inconcussus stat, pro veritate, æquitate, pace, & concordia. Quòd enim pileus ille faciem pudoris contegit, erigit eundem, & ad regiæ præsentiam Majestatis exporrestam, immutatamque tonet frontem. Quo-

AD NEO-RHETORES.

Quoniam verò galerus idem pro galea est, nil adversantium metuit invidiam, nil ob-
luctantium odia, nil concitatorum mi-
nas, sævientium rabiem, furientium te-
la, nil vulnera, nil cædem, nil mor-
tem ipsam, etiam si fructus illibatur orbis,
impavidum ferient ruinae. Assumite igi-
tur galerum, quem lubens porrigo, im-
perterritam ad cuiusvis præsentiam pero-
randi libertatem: retinere etiam, quem
in virga exposui animorum, regnorumque
directrice, Eloquentiæ potestatem, cum
ea quoque celeritatem verborum aures per-
meantium, quam alarum subsidium pedi-
bus adjectum denotabat. Ast tria vicissim
efflagito: Libertatem, quam vos in oran-
do tenere volo, in auscultando præceptis
meis cohibete: pileus enim honoris, ac
reventiæ ergò artis Magistro deponen-
dus. Nunquam igitur mihi capur apponi-
te, minus verò obdurate frontem, mino-
res non galeam, sed pileum gestate Mer-
curium. Sed nec manus ense, verum ca-
duceo instruite: non enim Martis acule-
um, sed Martis stylum polire vos oportet,
nec in vulnera, sed in salutem. Denique
Mercurium habetote in pedibus, non qui
vagabundus, compita, tabernas, choreas
nè dicam alia circumvolet; sed qui festi-
nus ad lyceum, promptus ad Majorum
impe-

PRÆFATIO AD NEO-RHETORES.

imperium, facilis ad omnem præceptoris
nutum & obsequium. Ita fiet, ut acriori scal-
pelli ictu vos lædam nunquam, nec infligam
cum maximo doloris vestri sensu, vulnera,
perducam tamen ad optatam mihi, vobis-
que eloquentis Oratoris, id est Mercurii
perfectionem. Ita faxint boni Superi!

Vos facitote, ut cupio, ut
dixi.

OECO.